

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció General Barceló-1-2.º

Administració Sta. Eulària, 25.
PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim altres erbes an es qui s'ho guany

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fol Ferrer, 5.—Ca l'amo Andreu Alcover, Plassa del Palau, 2.

A Palma: Llibreria d'En Guasp Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Bros-a.—Llibreria d'Alomar i Fontdevila, Brossa

Recapte

¿Qui es estat sa causa principal, de sa present guerra Europea?

Ha corregut molt sa veu de que tota sa causa d'aqueixa guerra era Alemanya. Això juren i perjuren tots es partidaris de França, tots es d'idees que diuen «avensades». Ja és un treball molt ve demunt la terra es donar la culpa de tot lo dolent an es contraris.

Lletgint es periòdics i revistes de més cervell i més imparcials i ben enterades de la cosa, un comensa a veure clar quina és estada vertaderament sa causa d'aqueixa guerra ferestíssima. La cosa comensa pròpiament amb so vil i criminal assassinat de s'Hereu de la Corona d'Austria que cometeren a Serajevo dos joves anarquistes que venien de Belgrado, capital de Servia, d'aprendre sa llissó per cometre tal assassinat. Des que Austria ocupà Bosnia i Herzegovina, es servis e-hi promogueren un moviment anti-austriac molt intens, i hi ha que confessar que Austria hi dormí i badà una mica massa, contris es seus propis interessos. Es servis i ets altres pobles balcànics, de rassa eslava, se consideren germans de sanc des russos, i Rússia pretén es Protectorat damunt ells, i tots son contraris a matar d'Austria perque vol seguir comandant pobles de nissaga eslava, i es balcànics no hu volen en via neguna. I com ells consideren de tal nissaga es pobles de Bosnia i Herzegovina, les volen redimir a tota ultransa. I es caps de bandolina de tot això son es servis. Per això a Belgrado, sa seua capital, se tramà s'assassinat de s'Hereu de sa Corona d'Austria, perque era una gran esperansa per Austria, un homo de gran empena i que es servis i demés balcànics va veien que els-e havia de posar terra a s'escudella ferm i que els-e desbarataria sa potranca. Per tal motiu resolgueren llevar-lo des vent, i així hu feren per mà d'aquells dos anarquistes dia 28 de juny passat. Es Tribunals austriacs obriren una informació sobre aquell assassinat, i tot d'una ja toparen sa rel de tot, que era a Belgrado, fins a s'extrem d'estar-hi complicat es mateix Hereu de la Corona de Servia. Aquí va esser que Austria se va creure an el cas d'endressar una reclamació a Servia per posar retgita an aquell estat de coses tan monstruos, com era que Belgrado hagués de'esser un niu i un cau de conspiradors tan formidables contra s'Imperi Austriac. Li senyalà a Servia quatre o cinc dies per contestar, i Servia donà es vent per escampat, sabent com sabia que Rússia li faria costat contra Austria. Alemanya que no dorm amb aquestes coses ni en cap altra, feu a sobre a Rússia que si cap Potencia feia costat a Servia contra Austria, ella en faria a Austria, com aliada seua coral. Rússia no s'ho escoltà gaire an això, més ben dit, se'n feu un nuu a sa coa, i seguí acabussant Servia contra Austria i donant-li bras per llarc, i dia 27 de juliol comensà a mobilisar, a dur tropes a sa frontera d'Austria i de Alemanya, abans de que Austria ni Alemanya fessen res d'això. I lo bo va esser que mentres Rússia donava aqueixa passa tan arriscada, acudia a l'Emperador d'Alemanya per que influís damunt Austria a fi de que aquesta moderàs ses seues exigencies

envers de Servia. El Kaiser acceptà aqueix encàrrec tan humanitari, però va sobre que Rússia no s'aturava de mobilisar tropes a sa frontera austriaca i alemanya. A-les-hores, reclama an el Zar que dins dotze hores atur sa mobilisació, perque, si no l'atura, Alemanya consideraria allò com una provocació, moltisaria ses seues forces i vendria sa guerra. An es mateix temps Alemanya demanà a França quina actitud prendria amb aquesta qüestió de Rússia. França contestà que obraria segons convengus an'ets seus interessos, lo qual no era cap contestació pacífica. Si França no volia guerra no havia de contestar així. Rússia no contestà ni aturà sa mobilisació de tropes, i Alemanya dia 31 de juliol decreta sa mobilisació de ses seues tropes, i dia 1 d'agost declara sa guerra a Rússia i dia 3 a França.

De tot això resulta que, maldement sia estada Alemanya que haja declarada sa guerra a Rússia i a França, en realitat la culpa de la guerra no la té Alemanya, sino Rússia. ¿Per que s'havia d'anar a aficar Rússia a favor de Servia contra Austria? ¿Austria se creia ofesa de Servia? Idò perotava deixar-les fer totes dues que hu arreglassen o hu espenyassen. Anarse'n a aficar a favor d'una de ses parts era provocar ses altres nacions a aficar-s'hi també. Per lo mateix es conflicte europeu l'ha promogut Rússia i ningú més que Rússia, diguen lo que vulguen França, Inglaterra i tots es contraris d'Alemanya. Si Rússia no hagués comensat a mobilisar tropes, no n'hauria mobilisades Alemanya ni França, ni ets alemanys haurien invadida Bèlgica, i així Inglaterra no hauria tenguda tampoc aqueixa excusa per declarar sa guerra a Alemanya. Per lo mateix, tot vé des Rus, del Zar de Rússia; ell és es responsable des cents mils de morts que hi haurà an aqueixa guerra horribilíssima; és es responsable de tots es mals, barbaritats, horrors i desolacions que ocasionarà tal lluita horribilíssima.

No, no tenen gens de raó es francesos d'acusar el Kaiser Guillem d'haver moguda aqueixa guerra. ¿Per que es Govern francès, quant Alemanya li demanà quina actitud seria sa seua si sa guerra esclatava, sa guerra d'Alemanya amb Rusia, ¿per que no contestà es Govern francès que ell no volia guerra? Pero ¿com es Govern francès poria contestar que no en volia ni'n faria, si estava compromès a seguir Rússia? Si, França estava ben resolta a fer costat a Rússia. Esclatant sa guerra entre Rússia i Alemanya, França no poria estar mans fentes, no hi volia estar, volia aprofitar s'avinentesa per prendre sa revenja de sa derrota de 1870, per que n'estaven segurs seguríssims es francesos que, si Rússia se tirava damunt Alemanya, entre es russos i ells en farien miques d'Alemanya. ¡Bo estava es Govern francès per contestar a Alemanya que, si esclatava sa guerra entre Alemanya i Rússia, Franda s'estaria mans plegades, sensa moure peu ni cama!—No és evident de tota evidencia tot això? Ademés, sembla que quant Alemanya, dia 3 d'agost, declarà sa guerra a França, tropes franceses eren entrades a Alsacia i havien ocupades totes aqueixes viles: *Gottesthal, Metzeral, Markkirch* i llavò *Schluchpass*. Es ver que es Govern francès negà que fos ver, pero es periòdics alemanys de dia 3 d'agost donaven compte de tals ocupacions de viles

alemanyes p'es francesos.—¿Qui digué ver? ¿Es Govern francès o es periòdics alemanys i es Govern alemany, que donà tals ocupacions come motiu de declarar sa guerra? Sia d'això lo que sia, lo cert és que França volia a totes passades seguir Rússia, i que, fent aquesta sa guerra a Alemanya, ella havia de fer lo mateix, havia d'atacar Alemanya, abordant-se lo primer, naturalment a Alsacia i a Lorena. ¿Com idò, es francesos poren donar tota sa culpa d'aqueixa guerra a Alemanya? Si ells no n'haguessen volguda, no n'haurien tenguda! No tenen res que no s'hagen cercat! ¡Que no donin idò la culpa a altri d'haver-los comesos. Per prendre sa revenja d'Alemanya, volgueren aprofitar es plet formidable entre es pobles eslaus i es germànics, molt més ferest que es que hi ha entre es germànics i es llatins.

De tot això resulta més clar que sa llum del dia que sa culpa de tota aquesta guerra no la té Alemanya, sino que la té Rússia i també la té França perque ha volgut fer costat a Rússia per porer tornar a Alemanya es jornal de 1870.

¿què en direm de sa conducta d'Alemanya amb Bèlgica?

Hem de confessar que mos feu un efecte dolentísim, no sols a noltros, sino a casi tota sa gent que els alemanys invadissen Bèlgica. Amb tot això ja expressàrem tot d'una damunt LA AURORA que trobàvem que es belgues havien patida una equivocació, que les seria fatalíssima, d'haver oposades totes ses seues forces per aturar es pas an ets alemanys, per quant els eren massa superiors, i anaven massa enfabiolats veient-se enclosos entre França i Rússia. Ni mos explicàvem aquella actitud tan rabiosa des belgues contra Alemanya ni que Alemanya se volgués crear més inimics, allà on ja en tenia que n'hi sobraven.—¿Per que Bèlgica, ens déiem noltros, havia d'anar a exposar sa seua mateixa existencia come nació per amparar es còs an es francesos? ¿Com tant de zel per França i per Inglaterra, i tan poc instint de conservació per ella meteixa? Era allò un endequivell que no entenim i que mos embuiava de mala manera.

Pero després lletgint lo que'n diuen *La Civiltà Cattolica* i *Kölnische Volkzeitung* i la *Veu de Catalunya* de Barcelona i altres periòdics de pes, e-hi hem afinades una partida de coses amb això de Bèlgica, que expliquen prou sa conducta d'ets alemanys, si és que no la justifiquen. Un articulista de *La Veu de Catalunya*, que en materia de política internacional se veu que fa sa reixa amunt, contava s'altre dia, com un gran èxit diplomàtic d'En Delcassé, Ministre d'Estat francès, l'haver sabut crear una cadena de simpaties dins Europa a favor de França i contra Alemanya, deixant aqueixa aïllada, tota sola amb Austria i mig-rompuda amb Italia. I entre aqueixes nacions que En Delcassé havia decantades d'Alemanya i acostades, pero ben acostades a França, aquell articulista posava Bèlgica. Un altre articulista d'un altre periòdic ben formal, que s'ha passats una mala fi d'anys a Bèlgica, escrivint a diferents periòdics, diu que fa temps que's belgues estaven més per França que per Alemanya, que s'influencia francesa tot s'ho feia seu i que s'immensa majoria, per no dir: sa totalitat des periòdics estaven baix d'aqueixa influencia, i ubertament contra

Alemanya. Conta aqueix periodista un fet que demostra an-e quin punt eren arribades ses coses: per s'octubre de 1910 l'Emperador i l'Emperatriu d'Alemanya i una fia d'ells visitaren Bruselles; i, com se'n tornaven a Alemanya, el Rei i la Reina de Bèlgica els acompanyaren a s'Estació, i el Rei (Albert) duia s'uniform de *Major de Cavalleria prussiana*. Era prop de mitja nit; hi havia a s'estació es periodistes, i s'ajudant del Rei Albert, general Jungbluth, mestre del Rei i de gran influencia damunt ell, s'acosta an es periodistes, i les demana per favor que, en donar compte de tal despedida de l'Emperador i Emperatriu, no diguessen que el Rei Albert duia s'uniform de *Major de Cavalleria prussiana* p'es mal efecte que això faria an es públic. ¿Que vos sembla de Na Lluca, lectors meus? ¿Com havien d'estar ses coses devers Bèlgica contra Alemanya, que succeís tot això!—Posa també aqueix periodista que tots es Ministres des Govern Belga eren ara personalment afectes a França i desafectes a Alemanya.—Quant Austria envià es seu *Ultimatum* a Servia i li declarà sa guerra, es periòdics belgues s'alsaren, com es francesos, contra Austria, tractant-la d'orgullosa i arrogant i que lo que feia amb Servia era un acte de brutal covardia i que Alemanya li havia dada sa sempenta per fer-lo. I no sols això, sino que sembla que el Govern de Bèlgica, tement que Alemanya no volgués esbrincar per dins Bèlgica per tirar-se damunt França, ja havia demanat a Inglaterra i a França si li ajudarien contra Alemanya i aquelles li havien dit que sí.—Ademés aviadors francesos havien volat per dalt Bèlgica de cap a cap per anar a observar es moviments de tropes alemanyes, i espies francesos havien travessat amb automòvils es territori belga per fer ses mateixes observacions contra Alemanya.

Ara bé, Alemanya sabia totes aquestes coses i estava convençuda que s'actitud de Bèlgica no era neutral, sino hostil (contraria), i que es seus contraris, per fer-li mal, no respectarien tal neutralitat, allà on ja l'havien violada ets aviadors i automòvils francesos.

Ademés, se trobava Alemana que tota sa seua frontera amb França era un mal camí per envestir França perque aquesta hu té tot ple forts formidables que fan casi impossible es pas. Alemanya professa es principi que en guerra sa ventatge és des qui invest, i que sa guerra cada u l'ha de fer així com li convé a ell i no així com convé an es contraris. De manera que Alemanya se trobava estreta entre Rússia i França i veia clar que Inglaterra també s'aplegaria amb aquestes. Alemanya va veure que es seus contraris en volien fer una coca d'ella, que anava a jugar es tot p'es tot i que per ella era qüestió de vida o mort, i invocà aquell principi que invoquen i practiquen tots es qui se veuen apurats de tot: *sa necessitat no té llei*. Això invocà el Canciller de l'Imperi davant es *Reichstag* dia 4 d'agost. «Qui se troba amensat, digué, així com mos hi veim noltros, i combat es seu suprem combat, no pot pensar en res pus que pegar i ferir». «Mos som vists obligats a passar per damunt sa llegitima protesta de Luxemburg i de Bèlgica; pero ja hu rescabarem tot an aqueis paissos. quant hàgem conseguit es nostro objecte».

Això va dir es Canciller de l'Imperi dins es *Reichstag* dia 4 d'agost, i això mateix digué solemnement dalt un *Manifest* an es Belgues es Generalíssim de ses tropes alemanyes, abans d'entrar amb elles dins Bèlgica.

Totes aquestes raons tengué Alemanya per invadir Bèlgica amb s'idea d'obrir-se camí per tirar-se damunt França. Eren valentes aqueixes raons per fer Alemanya lo que feu? Aquí entren ses apreciacions d'ets homos, i uns diràn que si i ets altres que no; pero tota persona imparcial creim que regoneixerà que sa conducta d'Alemanya no estigué tan destituïda de fonaments de dret com semblava tot d'una.

Lo llamentable de bon de veres fonc que es belgues fossen tan promptes a rebutjar desesperadament i amb tota quanta forsa armada tenien s'entrada d'ets alemanys, que no anava contra ells, sino contra França. Me sembla que ara ja hu deuen veure que jugaren una mala carta. No compreniem com es Govern belga havia presa aquella actitud de jugar es tot p'es tot; pero ara, amb totes aquelles coses que hem retretes des periòdics i revistes de que hem fet mèrit, comprenem que, donat s'estat de s'opinió unànim de Bèlgica resoltament contraria a Alemanya, aquell Govern catòlic hauria hagut de deixar es Poder per fer lloc a un altre, compost de liberals i socialistes, que haurien acusats es catòlics d'anti-patriotes i venuts a Alemanya; seria estat es fracàs des Partit catòlic, que feia devers trenta anys que governava.—E-hu repetim amb el cor ple d'amargura: mala carta jugaren els belgues amb s'actitut que varen prendre contra Alemanya!

¿Que han fet Inglaterra i França per Bèlgica?

Vetaquí un altre misteri. Noltros creim que França abocaria sa major part de ses seues forses entre Namur i Liège, i que és 200000 homos que Inglaterra envià contra Alemanya, cap dret a Liège se'n anirien. Això semblava que havien de fer França i Inglaterra per Bèlgica, que tan heroicament se sacrificava per elles dues. Sobre tot e-hu havia de fer Inglaterra, que donà per motiu de declarar sa guerra a Alemanya es que volia defensar sa neutralitat de Bèlgica. Amb gran extranyesa vèrem que ets alemanys s'apoderaven de Bruselles, de Lovaina, de Malines, de Gand, de Bruges i d'Ostend i sitiaven Anvers. Pero ¿que dimoni fan aqueix 200.000 inglesos i tot s'exèrcit francès? mos dèiem noltros. ¿Com no van a salvar Bèlgica de ses arpes d'ets alemanys?

Es fet és que s'exèrcit anglès i es francès no's deixaren veure fins a Namur, i casi els hauria convengut més no arribar-hi, per lo que hi feren. ¿De que servi tot es seu malaveig? Per proporcionar una victòria colossal an ets alemanys, per fer perdre Namur an es belgues, per posar-se a sí mateixos amb evidència, reclusa qui reclusa davant ets alemanys, fins a s'extrem de deixar arribar aqueix a Paris, cosa que noltros creim impossible quant vèrem sa resistència de Liège i que inglesos i francesos corrien cap allà per amparar tal ciutat; pero llavò resultà que no hi hagué tal correguda i que francesos i inglesos e-hu prengueren amb més calma i no s'atropellaren poc ni gens, fins que han acabat per declarar solemnement que no poren fer res p'es belgues. ¡Bons amics s'han cercats es belgues! ¡per uns amics així han jugat es coll des diumenges i des dies feners! ¡Pobre Bèlgica! digna de millor sort! ¡Mai mos ho hauriem pensat que hagués tengut tan poc seny!

¡Bona hora ara per blasfemar, francesos!

Veim dalt *Kölnische Volkszeitung* de dia 20 d'agost que es periòdic francès *Journal du Midi*, dia 28 de juliol, parlant de sa situació tan amensadora de guerra que llavò hi havia, i do-

nant coratge a la gent contra Alemanya, arribà a tal extrem sa gatera que duia dins el còs (es segur que hi estava més gat que una sopa), que va dir: «Es Bismarck d'ets alemanys ha estampada aqueixa paraula: *Noltros alemanys no menam por a res nat del mon més que a Deu*. Idò noltros, francesos, afegí aquella bestia des *Journal du Midi*, tenim encara molt més de coratge: noltros no menam por ni an aqueix Senyor Deu d'ets alemanys». ¿S'és vista blasfèmia més horrenda? ¿No és ver que se necessita esser-ho molt animals per arribar a entaferrar aqueixa escopinada verinosa a sa cara de Deu? ¡Ni es porcs, ni es muls, ni es gorans son capaços de fer-se tan avall dins s'abisme de sa irracionalitat i de sa bestialitat!

¿Què ha de succeir a una nació a on se blasfema públicament d'aquesta manera tan horrible i aborronadora contra sa mateixa Majestat de Deu? Lo pitjor de tots és que son molts, pero molts de milenars es blasfems que hi ha a França que venen a dir lo mateix que aqueix animalot del *Journal du Midi*, que se'n fan grossos de que no menen gens de por a Deu! Malanats! Desgraciats! ¡De quina manera provocau amb ses vostres blasfèmies s'ira de Deu damunt França! ¡Pobre França! Es no menar gens de por a Deu moltíssims des seus fiis l'ha duita aquí on se troba. Ja pot esser que s'hi pos sa mà i que se'n recordi per molt temps!

Lo des queviures o subsistències d'Alemanya.

Feien moltes de riaies es primers dies de sa guerra, i encara en fan a l'uf, es partidaris de França sobre se fam que deien que aviat e-hi hauria dins tot Alemanya. Havent-li Inglaterra declarada sa guerra, deien que Alemanya romanía tancada de tots vents, i que allà no hi porien entrar queviures d'en-lloc, i per lo mateix sa fam segura i darrera sa fam sa revolució social i que la cosa acabaria fent sobressades, botifarrons i algun camaiot del *Kaiser*, de la *Raiserina* i de tots es *Kaiserinois* i *Kaiserinoies*. Un dia en topàrem un de contrari d'Alemanya, i com mos digué això, i li fèrem de present que Alemanya i Austria tenien una partida de nacions veinades d'on porien treure queviures en mancar-los-ne, com Holanda, Dinamarca, Rumania, Bulgaria, Italia, Suïssa. Aquell bon senyor no s'empatxava de raons: ell havia decretat que Inglaterra tenia Alemanya tancada de tot vents, i que així havia d'esser i foris.

Recordant tal conversa, tot lletgint *Kölnische Volkszeitung* de 13 d'agost, aglapirem aqueix títol *Die Lebensvermittlung Deutschlands* (Es medis de vida d'Alemanya). Comensam a lletgir, i hi trobarem una claricia molt espinzellada sobre aqueix punt capital. Diu idò aqueix periòdic de Colonia que no hi ha que tenir-ne gens ni mica de por de que dins Alemanya manquin es remeis necessaris per viure. S'anyada d'anguany, diu, ha capitat tant bé que suposa més que dues anyades bones de ses passades. Sa quantitat de blat que pot faltar per amor de sa guerra i que mos venia de s'extranger, se porà suplir sens dupte amb s'anyada d'ordi, que és molt grossa; tot se reduirà a un canvi en s'alimentació a favor des pa d'ordi. En quant a sa carn, tampoc no hi ha que tenir gens de por. Segons s'estadística de dia dos de juny d'anguany, té Alemanya uns vint i cinc milions de porcs. Sa creixensa de sa cria de porcs fins a quatre milions que hi ha aguda dins un any, fa veure que no anam cap avall, sino que reprenem, diu aqueix periòdic de Colonia; aqueix moviment de pujada per força s'ha de mantenir amb so gran consum que hi haurà per amor de sa guerra. Es consum de porquim suposa a Alemanya un *setanta per cent* de tota sa carn que's consumeix. ¿l s'altre *trentaper cent*?

Segons sa darrera estadística, sa producció d'Alemanya en quant a sa carn de bou esd'uns vint milions de caps. Lo que en cara mos manca per lo que consumim, e-hu porem dur bellament de Dinamarca. No és gens duptes que porem fer aqueixa importació.—En quant a patates, Alemanya en produeix cada any cinquanta milions de tonellades; de manera que amb això sí que no dependeix de cap nació. I anguany n'hi ha una anyada orba de patates. Ja's sab que ets alemanys e-hi van bruiats i que els hi agafarien amb una lloa. Aquest any passat n'hi hagué tanta d'exportació com d'importació; no havent-n'hi exportació, en tendrà abastament. De sucre en produeix Alemanya dos milions set centes mil tonellades; i n'envia a s'extranger un milió i cent mil tonellades. No exportant-ne, tendrà tot aquest excés per aplicar-lo a satisfer necessitats interiors. Per l'estil d'això se troba en materia de sal, que en produeix més que no en consumeix. Per tots aqueix vents Alemanya no té res que tèmer, sobre tot contant amb unes Autoritats que saben vel·lar i donen cap a tot aonseuiva.

Tot això deia aqueix periòdic de Colonia dia 13 d'agost, quant certs periòdics d'Espanya pintaven Alemanya plena de por de sa fam que se veia venir damunt; i hi xalaven certes persones contraries d'Alemanya pensant en lo bé que els aniria que Alemanya hagués de comensar es dijunis per força, acabant per haver-se de rendir per fam.

I ara digau-me an-e què romandrà reduït es cordó que Inglaterra ha posat a Alemanya amb ses seues esquadres, si Alemanya segueix ocupant regions i regions de França i tot Bèlgica, essent França i Bèlgica nacions tan riques! ¡Bons son ets alemanys per no treure tot es suc a sa taronja, volem dir, a sa riquesa immensa de França i Bèlgica! Deixau fer s'ansia per ells! Ja son desmamats!

Venen notícies de que entren a Alemanya grans provisions de boca de Suecia, Noruega, Dinamarca, Bèlgica i Suïssa.

Dues germanes i un Bernadet

(Segueix)

Idò heu de pensar i creure i creure i pensar que En Bernadet se'n anava daixo daixo de d'allà, camina camina-ràs i cap envant te faràs, fins que un dia topa dos homos que's donaven trompades a té qui té, davora una paret.

—I ara que teniu? les demana En Bernadet.

—¡Què hem de tenir! diuen aquells dos, posant forqueta una mica an es bestreure-se. Mos hem de partir aqueix *capell de vidre*, que es qui el du posat, no el veu negú fins que'l se treu; i aqueix *cavall de fust*, que, en posar-s'hi damunt i dir-li:—*Cavallet, vui esser a tal banda*,—un e-hi és tot d'una, per enfora que sia.

—¿De manera, diu En Bernadet, que vos aplanissàveu per amor d'aqueixes dues coses?

—Sí, diuen aquells dos: perque com son coses de tanta d'habilitat, tots dos les voldríem totes dues, i això no pot esser perque massa hu sabs tu que d'una fia no poren fer dos genres!

—No idò jo hu tendria ben bo de partir! diu En Bernadet.

—¿I dius ver? s'esclamen aquells dos aubarcocs.

—Passa de ver! diu En Bernadet.

—Idò vaja si mos ho parteis! diuen ells.

—Bono! diu En Bernadet: botau tots dos allà dessà aqueixa paret; i jo d'amatat de voltros posaré sa mà damunt una cosa d'aqueixes dues i diré:—*¿De qui ha d'esser aqueixa cosa?* I es qui respondrà:—*Meua!*—d'aquell serà aquella cosa, i s'altra serà de s'altre.

—Sí, que hauràs pensat bé! diuen aquells dos.

I, encara no hu varen haver dit, com

zas! boten tots dos allà dessà aquella paret.

I ¿que fa En Bernadet, tot d'una que ells foren allà dessà, que ja no'l veien? Se posa es *capell de vidre* i s'aixanca dalt es *cavall de fust*, i diu a l'acte.

—Cavallet, vui esser a ca-sa meua germana major!

Dir allò i desapareixer Bernadet i *cavallet de fust* de davora aquella paret fou tot u.

Aquells dos betzols de darrera sa paret espera qui espera que los diguesen *¿de qui ha d'esser això?* per respondre *meu!*—se cansaren d'esperar i arribaren a dir:

—Pero ¿que fa aqueix tros de beneit, que no bada boca, i mos té aquí esperant es goig divinal?

I ¿què fan ells? S'alsen de puntes i guaiten allà dessà sa paret, i ni venen Bernadet ni *capell de vidre* ni *cavallet de fust*.

Aquells dos bajoques romangueren amb sos cabeis drets, esglaiats, aborronats d'aquella feta; llavò rompen en flastomies contra en Bernadet i contra ells mateixos perque, sensa temerse'n, dient-li sa virtut des *capell de vidre* i des *cavallet de fust*, li havien donat es camí per prendre-los-ho. Veient que amb ses flastomies no aclarfen res, se posen a plorar còme nins petits, i allà plora qui plora fins que es seus uis no'r volgueren pus, i se'n anaren cadascú per son vent cui-batuts i cara... morrotosa.

Ara vegem que va esser d'En Bernadet. Tot d'una que digué:—*cavallet vui esser a ca-sa meua germana major!*—es *cavallet*, amb En Bernadet damunt pren el vol, i zas! se planta devant unes cases ben grans dins un grandiósc bosc. Surt dalt es portal una al·lota ben endiumenjada, era Na Bet, sa germana major d'En Bernadet, i ella no'l veia perque ell duia posat es *capell de vidre*.

Com En Bernadet va estar ben segur de que allò era sa seua germana Bet i que no hi havia en tot allò altra persona, se treu es *capell de vidre*, i Na Bet tot d'una el me guipa.

—Bernadet! diu ella. ¿Que somii o veig bellumes o ets uis me fan dos?

—No, germaneta meua! diu En Bernadet. Ni somies ni veus bellumes ni ets uis te fan dos. Som jo, es teu germana Bernadet.

Aquí se doraren un abràs ben fort, com poreu pensar, i Na Bet diu:

—Pero ¿com m'has comparegut tan cop en sec? ¿Com t'ho has fet per venirte'n d'aquesta manera?

—No hu vulgues sebre! diu ell. Som aquí i foris. I ¿com te campes tu?

—De primera, gracies a Deu! diu ella. Es meu homo m'estima molt, i jo malaveig fer tanta de bonda com puc!

—Així hu has de fer sempre! diu ell.

—Lo que hi ha, diu ella, que és més maleit que sa pesta. Set hores al redó d'aquesta casa tot es nostre; ell no fa més que cassar: se'n va es dematí i no torna fins es vespre! i, si troba negú qu s'arramb an aqueixa casa, el mata sensa apellació. De manera que no tens més remei que fogir més que depressa, no fos cosa que vengàes, i seria capaç de matar-mos tots dos, si mos trobava plegats. Es una llástima que tenga aqueix geniot perque sab del llim de les olles i el dimoni a on sa colga i pesa es sol abans de sortir.

—Bono, diu En Bernadet, còme germana meua que ets, m'has de prometre que no'm destaparàs d'una cosa que't diré si m'ho promets.

—T'ho promet com som Bet! diu ella.

—Idò bé, diu ell: has de sebre que, en jo posar-me aqueix *capell de vidre*, mentres no'l me trega, negú me veu. Per això he pogut venir fins aquí davant i me som pogut assegurar de que

eres tu i no una altra sa madona d'aquesta casa. A-les-hores m'he tret es capell de vidre, i tu m'has pogut veure. Per lo mateix, ara el me tornaré calar, i així mateix podem parlar; i quant ell arribarà, maldement arrib cop en sec, no'm porà veure Tu li parlaràs de mi; i, si fa bon sò, je me trec es capell de vidre, i mos feim amics; i si no fa bon sò, jo no'm trec es capell, i demà m'espitx.

—Sí que has pensat bé! diu Na Bet.

I aquí En Bernadet se torna posar capell de vidre, i Na Bet ja no'l va veure pus: seguiren sa conversa fins que hora baixa de tot s'entrega es senyor tot xaravel·lo perque venia carregar de conis i perdius que havia agafades. Dona una aferrada p'és coll a Na Bet, i li conta de sa gran cassada.

Com Na Bet el me veu tan xalest, li diu:

—Mai dirfes qui he vist avui!

—I ¿qui has vist? diu ell:

—Idò es meu germà Bernadet! diu ella.

—I ¿a on l'has vist? diu ell.

—Es passat per aquí, diu ella.

—I ¿per que no l'has fet romandre? diu ell. I així jo l'hauria conegut! ¡A's cap i a la fi es un cunyat!

—Jo no li he dit de romandre, diu ella, perque tenia por que tu no n'hi fesses qualcuna.

—Bono idò, diu ell, si mai torna passar, fé'l romandre, i diga-li que jo forsat forsat el vui conèixer.

Com En Bernadet sent tota aquesta conversa ¿quina vos pensau que la fa?

Idò surt defora, se fa un centenar de passes lluny, se lleva es capell de vidre, i cap a ses cases s'és dit! i me troba Na Bet i es Senyor amb aquella conversa.

—Bernadet! s'exclama ella tota esglaiada, ¿tu per aquí altra volta?

—Sí, fieta, diu En Bernadet. Me som perdut per dins aqueix bosc, i he dit: No tenc altre remei que tornar a ca-sa germana.

—¿Vol dir això és En Bernadet? diu es senyor a Na Bet.

—Això és ell! diu ella.

Es senyor s'aixeca i li dona un abraç com cunyat, i quedaren de lo més amics.

—Aquí és ca-teual digué es senyor an En Bernadet. Pots estar amb noltros tots es dies de sa teua vida, i anirem a cassar plegats, i ja veuràs que anirà de bé.

—Amb tan bones ofertes com me fas, diu En Bernadet, romandrè una temporada veiam si me provarà i si jo t'agradarè per company.

En Bernadet romàn allà, pero sensa dir an es cunyat ni des capell de vidre ni des cavallet de fust, per que an es seu cunyat no li venguessen idees d'espampolar-les-hi.

I allà Na Bet tota satisfeta amb En Bernadet, i En Bernat ¡venga a cassar cada dia amb so seu cunyat, i no hu volgueu sebre es pel i sa ploma que llevaven des vent, perque si devot n'era un, més afectat n'era s'altre; i de vegades no's porien etxafegar de tant que s'atepien.

¿Que me'n direu? Ell des cap d'una temporada En Bernadet s'arribà a cassar d'aquella bona vida, i diu an es cunyat:

—Homo de Deu! tenim una altra germana casada, que no sabem per on cap-lleva; i tenc s'encàrrec d'anar-la a veure per sebre com se campa. Ara ja he estat tota aqueixa temporada amb voltros; deixau-me anar a veure aqueixa altra germana, i, si tan vols, poré tornar a fer una altre tongada amb voltros.

—¿I per on cap-lleva aqueixa altra germana? diu es senyor.

—Això és lo que jo no sé! diu En Bernadet. Pero així com vos vaig trobar a voltros, jo confii de trobar-la a ella.

—Bono idò, diu es senyor: si tan en-

carat e-hi estàs, te'n pots anar. Per lo que te puga servir, ja's aqueixa llapidera! En veure't apurat, acosta-la an es foc i digali:—Llapidera, treu-me es teu senyor! i jo te sortiré per treure't de dins es fanc.

En Bernadet pren aquella llapidera! en dona mil gracies an es cunyat, se despedeix d'ell i de Na Bet, se posa es capell de vidre, i ja no'l veren pus; s'aixanca dalt es cavallet de fust, i diu:

—Cavallet, vui esser a ca-sa meua germana segona!

Dit això, es cavallet pren el vol i zas! ja se planta davant unes altres cases molt de veure dins un grandió bosc.

Surt una dona dalt es portal, En Bernadet la se mira de prim compte, i ja hu crec que hu va esser N'Ainès. sa seua germana segona.

Com estigué ben segur de que era tota sola: assetsuaixi se treu es capell de vidre, i N'Ainès a l'acte el se veu davant.

—Bernadet! diu ella tota esglaiada. ¿Que somii o veig bellumes i ets uis me fan dos? Pero ¿i ets tu es meu germà Bernadet?

—Prou que hu som! diu ell, tan com tu ets sa meua germana Ainès.

Aquí se donen un abraç ben fort, i allà N'Ainès li conta que allò era ca-seua, que era casada amb aquell senyor an-e qui son pare l'havia menada dins aquell bosc, que set hores el redó d'aquelles cases tot era seu, i que no feia res mai sino cassar, que tenia un bon cor, pero era més maleit que sa pesta, i que tothom que s'acostava per allà, i ell els afinava, els-e matava sensa apellació. Per això N'Ainès aconsellà an En Bernadet que se'n anàs més que depressa, no fos cosa que vengués cop en sec es seu senyor, i n'hi fés una d'ase i seca.

En Bernadet li destapà s'habilitat d'aquell capell de vidre baix de sa promesa jurada de que no hu destaparia a negú; i a-les-hores En Bernadet, capell posat, esperà que's presentàs es seu cunyat.

Com la cosa s'és tornada allargar, taiarem caps aquí fins dissapte qui vé, si Deu ho vol i som vius.

(Seguirá)

JORDI DES RECÓ

Beseuit

Sa noningunada d'En Lerroix.

Es estada grossa així mateix, de ses més grosses que haja fetes mai, i n'ha fetes moltes i de ferestes.

L'homo ja fa estona que se troba totsol de populatge; aquells trenta mil ases que ell va dir que el seguïen i li mantenien s'automòvil se son apoquits tant que ja no hi ha qui se fii d'ell. Pero es gran polissardo és més viu que sa fam, i fa de la guerra pota per dur endavant sa seua farsa sempiterna, que li és fabulosament reproductiva. Pensa qui pensa a on la pegaria, se passa per s'escudeller d'anar-se'n a França a oferir-se an es Govern francès per promoure un moviment d'Espanya favorable a França, això és, que Espanya arm un exèrcit i se'n vaja a ajudar an es francesos contra ets alemanys.

S'és vista desvergonya i farsa més feresta mai? En Lerroix que donà per ben feta i per gloriosa sa *setmana tràgica* de Barcelona come protesta contra es que Espanya fés guerra a Melilla i que des que's va moure s'acció militar d'Espanya an el Marroc per sostenir es compromisos contrets davant ses altres nacions, sempre ha cridat contra tal acció militar; idò ell, que sempre s'era presentat davant es poble com inimic de sa guerra i come partidari a tota ultransa de sa pau, ara vol que Espanya, assetsuaixi, sensa haver contret cap compromís en tal

sentit, arm un exèrcit i se'n vaja a combatre ets alemanys a favor de França. Això se'n és anat a dir a França, a París; i no sols ha dit tot això, sino que hi ha afegit que «tots es liberals i republicans son favorables a França», i que «bastaria que França hu demanàs per armar-se a Espanya tot un exèrcit per anar a batallar p'és francesos, i llavò que tot es desig del Rei d'Espanya seria que es Govern espanyol renunciàs a sa neutralitat i li agradaria ferm porer-se posar an es cap d'un exèrcit i anar amb ell a ajudar an es francesos i an ets inglesos».

Ment En Lerroix tan alt com és en tot això que ha dit; és fals de tota falsedat tot això. I ¿què sab ell de lo que el Rei d'Espanya desitja o deixa de desitjar? E-hu sab tant com sa coa de s'ase.

I es Govern francès se veu tan apurat, que unes declaracions tan desbaratades i tan toixarrudes com aqueixes d'En Lerroix, les ha abrasades amb tot es seu cor, i diuen que les ha fetes estampar i posar a totes ses *cases de la vila* de França per donar coratge an es francesos.

Amb això demostren es Ministres francesos que no saben res d'Espanya, quant encara donen tal importancia an En Lerroix, allà on fins i tot s'immensa majoria des seus partidaris fa temps que li han tapat es cap per farsant i titerer de marca.

Creim que a l'hora d'ara ja se seràn convençuts es Ministres francesos de sa planxa que s'han tirada, veient sa manera com Espanya ha rebudes aquelles *declaracions* d'En Lerroix. Tota l'Espanya s'és alsada en contra; fins i tot es pocs periòdics lerrouxistes que queden no han tengut pit per defensar-los i s'immensa majoria des periòdics n'han protestat amb indignació. A Madrid, com saberen de tals declaracions divenres de la setmana passada, hi va haver un rebumbori: milenars de persones de tots es partits, colors i tendències, cridant ¡*muira En Lerroix i En Romanons!* trescaren es carrers principals aturant-se davant es Palau d'Orient, davant es Ministeri de la Governació, davant sa societat des lerrouxistes i davant sa redacció des diari lerrouxista; apedregaren aqueixa redacció i sa societat, fent mil protestes i cridant contra En Lerroix i a favor de sa *neutralitat d'Espanya*. Sa forsa pública hi hagué d'intervenir per evitar desgracies grosses que perillava haver-hi.—A Barcelona també volien fer una gran manifestació pública contra En Lerroix, conforme a sa que ja havia feta casi tota sa premsa d'allà; però es Governador Civil e-hu aturà.—Moltis volien anar a s'estació per rebre'l així com se mereixia, quant devallaria des tren de França; pero llavò saberen que no hi vendria. Es gran belitre entrà a Espanya amb automòvil per Irún, diluns. Com la gent d'Irún saben que hi és arribat i an-e quina fonda posava, ¡cap an aquella fonda tothom! cridant ¡*muira En Lerroix! ¡muiren es traidors!* ¡*Visca sa neutralitat!* La cosa se posà tan seria que sa Policia se'n va a dir an En Lerroix que surta de la fonda per una porta falsa i que se'n vaja més que depressa perque corre perill. Ell volgué sortir p'és portal de davant i se'n puja a s'automòvil en mig d'un esclat formidable de *Muies!* i *fores!* i cadires i altres coses a l'aire cap a ell! Així com pogué fogí amb s'automòvil, això sí amb un bon esplet de cops i cebeïols tant ell com es qui l'acompanyaven. Ses Autoritats Superiors passaren orde a ses Inferiors que 'l defensassen de ses iredes des poble per no embrutar-ho més.

¿S'és vista noningunada més grossa mai? Anar-se'n a dir a França que sa gent a Espanya tothom està per sa guerra i que, si França hu demana, se formaria tot d'una un exèrcit per anar a fer guerra per França, i que es qui

hu desitja més és el Rei! ¡Ja està a là vista si és ver res d'això! Ses manifestacions de Madrid, Barcelona i Irún son ben eloquents de lo que vol i desitja Espanya! Gros és es càstic que mereix En Lerroix per aquest atentat que ha comès contra Espanya! Li haurien d'aplicar la llei, pero de tot i sensa gens de compassió! ¡Això d'anar a comprometre tot una nació, com ha campro-mesa ell l'Espanya, és un crim de lesa-Patria.

¿Que me'n direu? Ell En Lerroix se'n hagut de tornar a França perque negú el vol dins Espanya. Ja fa estona que l'havien d'haver passat a ses mines des sofre.

Es Comte de Romanons i sa neutralitat.

Ja sabeu que es diari madrileny d'En Romanons entaferrà un articlot demanant que Espanya sortís de sa *neutralitat* i armàs un exèrcit per anar a ajudar a França. Tot d'una digueren que tal articlot era d'En Perez-Caballero, ex-Embaixador d'Espanya a París, lliberal; llavò digueren si era d'un altre i finalment que era des mateix Romanons o que ell l'inspirà directament. Això va esser una bomba dins Espanya, i casi tothom condemnà En Romanons, que's va veure posat en evidencia. L'homo hi pensà bé i acabà per agafar sa ploma i publicà, aqueixa setmana passada, unes declaracions desfent casi tot lo que havia dit s'articlot primer, manifestant que s'havia de mantenir sa *neutralitat* actual. Sembla que es partit lliberal s'era manifestat contrari de tot pero de tot des primer articlot, i que En Romanons, per salvar sa *caporalta* des Partit no tengué altre remei que desdir-se. Més val així que s'haja hagut de desdir!

Que consti!

Bé recordaràn es nostros lectors es nostros gran laconisme, lo aixuts que èrem en so parlar de sa guerra, quant comensà, considerant que convenia una gran reserva a tothom sobre sa guerra, això és, guardar cadascú per ell ses seues preferencies per aquella nació o per aquella altra. Aqueixa reserva nostra no la practicà casi negú. S'escampà per tot Mallorca un esbart de noticies apassionadíssimes presentant es francesos com uns sentets que no havien romput cap plat mai i ets alemanys com una tracalada de seuvatges, criminals i bandetjat, i come més criminal i bandetjats de tots i culpable de tota sa guerra el Kaiser Guillem II. I aqueixes noticies corrien per tot i creaven una atmòsfera horrible d'apassionaments, mentides, injusticies i verí, que *La Aurora* va creure que en conciencia no poria deixar passar, i per això alsà la veu a favor de sa veritat i de sa justicia.

Però ara resulta que aqueixa campanya nostra no és des gust de certs partidaris de França, an-e qui anava molt bé que s'escampassen ses mil calumnies i barbaritats contra Alemanya, i hu trobaven sa cosa més natural delmon, i ni els ocorria que això pogués esser contra sa *neutralitat d'Espanya*. Pero ara que senten *La Aurora*, que canta ses veritats tal com les sent i caiga qui caiga; ara que *La Aurora* s'ha permès mostrar es caire alemany de ses coses, a fi de que, oïdes ses dues parts, se puga fer sa sentència; ara que *La Aurora* s'és atansada a dir lo que hi ha an es Governants francesos i recordar-los es sens fi d'atrocitats i de crims que han comesos contra Deu, sa Relligió i l'Esglesia; —ara pretenen que sa conducta de *La Aurora* és una violació de se *neutralitat d'Espanya*, i mos han escrites cartes insultants perque... no estam tot baves amb sos governants francesos i es qui els-e sostenen, perque gosam treure cara per ses coses bones d'ets alemanys...

Senyorets! una mica més de paciencia i de tolerancia! Lo que voltros prentien, no és agontador! *La Aurora* té dret de no estar entusiasmada amb sos

francesos; *La Aurora* té dret de demostrar sa admiració que sent i professa de cor per Alemanya...

Perdeu es temps completament si vos heu figurat tapar-mos sa boca. Mentres forsa major no mos atur, seguirem cantant clar i llampant sobre sa guerra, segons sa nostra consciència mos dicti.

No'n mancaria altra que ni dins canostra paguéssim manifestar ses simpaties que sentim per un des pobles beligerants! ¿No diuen que França representa sa *llibertat*? i ¿no mos ne vol deixar per pensar diferent d'ella!

Això no va, senyors!

¡Ell ara resulta que no hi ha hagudes tals declaracions des Cardenal Mercier!

Aqueixes agències telegràfiques anti-alemanyes son penjadores. Escamparen s'altra setmana que Sa Eminència es Cardenal Mercier, Arquebisbe de Malines, havia fetes unes declaracions aborronadores sobre ses atrocitats i barbaritats que ets alemanys havien comeses a Lovaina contra esglesies, retaules i altars. Idò bé, ara es diari de Roma, *Osservatore Romano*, que passa com orga oficiós del Vaticà, ha declarat amb sa deguda autorisació que no és ver que Sa Eminència es Cardenal Mercier haja fet cap classe de manifestacions sobre res d'allò de Lovaina ni d'ets alemanys.

I ara anau-vos-ne a infundar gaire en ses notícies de tals agències telegràfiques! Deu se'n apiat! Amèn! ¡Deu les don una mica més de seny! Amèn!

Sa guerra

Sa guerra segueix es seu curs amb sort diferent. Sembla que sa formidable derrota que se'n dugueren es rusos a la Prussia oriental, que per distracció anomenàrem dissapte *Russia Oriental*, ha capturats es mateixos rusos de fer-se gens envant, sino que han hagut de recular tornant-se tirar dins Russia. Així és que aqueixa setmana ja no son venguts telegrames de sa avenç des rusos cap a Berlín.

Amb-e qui les han ara es rusos, és amb sos austriacs, i en tenim notícies ben confuses. D'Austria no'n tenim casi cap; casi totes son de St. Petersburg, i naturalment son favorables an es rusos, suposant que a Lemberg han conseguida una victòria colossal dalt ets austriacs. D'altre vent venen noves de que ets austriacs guanyan an es rusos devers Lublin.—Corren veus de que Bulgaria i Turquia se declararan a a favor d'Alemanya, i Austria.—Veus favorables a Servia diuen que aquesta continuament derrota ets austriacs.

A Bèlgica segueixen ets alemanys consolidant es seu domini i tenen tancades dins Anvers ses poques forses belgues que queden.—Dimars i dimegres arribaren noves que es belgues havien romputs ets assuts o dics d'un des baixests que rodetgen aquella gran ciutat, i que negaren d'aigo tot allò, i s'artilleria alemanya no pogué funcionar, i ets alemanys tengueren moltes de baixes.—De cada dia se veu més poc provable que Bèlgica s'en arribi a aixecar d'aquesta, i que torn esser nació independent. ¡Quina llàstima!

S'acció guerrera principal es a França, a on ets alemanys han seguit avença qui avensa i pren qui pren ciutats, grosses, petites i mitjanseres.—Diuen que ets alemanys frissaven tant d'arribar a París per prendre es president de sa República i es Govern. Com aqueis saberen tals intencions, fogiren cap a Burdeus, ets alemanys, en lloc d'entrar a París tot d'una, tractaren d'aplegar es gros de ses tropes aliades a veure si amb una batalla en faria benes. Aqueixa batalla sembla que fa dies que està entaulada i que és feresta de tot i que molt bé poria esser sa definitiva. An es moment d'escriure això (dijous dematí) no se sab encara qu'ha guada-

nyada ni qui l'ha perduda. Ja no tardarem gaire a sebre-hu.—Lo que se sab que ets alemanys han pres Givet, Mauberge i Reims; i fins i tot diuen que han pres Calais, que hu tendrien come punt de partida per anar volant a bombetjar Londres amb s'ebart ferest que tenen de *dirigibles*.—Per dalt París no s'aturen de volar-n'hi de dirigibles alemanys, amollant-hi bombes i més bombes.—Corren veus de que hi ha haguts creixits de camella entre es Govern Inglès i es Francès sobre si França no té exercit de bon de veres, sino just multituds indisciplinades.—S'anuncien molts de milenars d'homos que venen a aidar a França del Canadà, d'Austràlia, de l'India, d'altres bandes; s'anuncien, pero no acaben d'arribar mai. I mentres tant es pobres francesos les han d'haver casi totsols amb sos alemanys.

—Es paper que hi fa Inglaterra en tot això no és gaire honorós que diguem. Malamentíssim quedà amb sos belgues, i no queda gaire millor amb sos francesos.—Noltros creim que, si ets inglesos no han fet més, es perque no han pogut: Inglaterra per mar és formidable; pero per terra no és lo mateix.

Sa gran batalla que hi ha haguda entre París i el Marne sembla que hi lluitaven tres milions d'homos. Ahir dematí encara no se sabia a Mallorca ben bé qui havia guanyat; semblava no obstant que an ets alemanys no els era anat tant bé com ses altres vegades.

N'Andreu Recó.

I.

Uep! tu qui comenses aqueix *petrecol*: si ets un d'aquells que no saben a on han de fer-se, passa envant, no t'aturis de lletgir, i veuràs coses; però, si no sabs a on t'has de girar de feines que t'encalsen, posa forqueta, i no lletgesques pus; que es qui escriu aquest envitricollat, cap-verjo i tot com és, se faria consciència de fer perdre es temps amb quatre xirimindanques a un homo qui l'empra en coses de profit.

Amb voltros desenfeinats és que les he d'haver jo; i per primera vos demàn si coneixeu N'Andreu Recó.

Si me deis que no, gens me'n admir. Ell no és cap Ministre que haja pujat es consum o ses *patents*; ni cap escriptor públic, alies *fedor de diaris*, que haja dites més mentides que veritats; ni cap operista o comediant que haja aixordada l'Europa amb so seu bram o esglaiat es públic amb sos seus jutipiris dalt ses *taules*; ni cap bereiol que haja pegat foc a sa païssa per que parlassen d'ell.

Si fos un d'aquels estornells, segur ja li haurien escrita sa *vida i miracles* i tothom el coneixeria més que es mal temps. Ara N'Andreu... ¡sabeu que hi està de *reconat* per coneixer-lo, es qui no hagen tenguda avinentesa de tractar-lo.

Per aquestes cinc centes m'he passat per s'escudeller de donar-vos-ne una mica de claricia d'aquels bo d'homo, que bé s'ho mereix, an es meu entendre.

II.

Ancque no siguen de Manacor, bé sereu anats qualque pic a veure ses Coves-des-Drach, d'ets Ams o des Fumassos o de So'n Tovell, perque si unes son polides, ses altres e-hu son més, i hu paga bé s'anar-hi.

Idò és segur que recordau que de la vila fins que heu passat es *Molí d'En Sopa*, tot son sorts a cada banda de camí: ara passat aquell *Molí*, tot son possessions fins a la mar.

Idò a una d'aquelles possessions, que, per anomenar-la, li direm So'n Meravell, està per *pareier-major* N'Andreu Recó, fa un raig d'anys.

¡Que de vegades, passant p'es camin real, l'haureu vist darrera es parei llaura qui llaura, i ses darreres que haureu tengudes de mirar-l'vos.

Jo sempre que en pas, si no puc

anar a ell, li dic *amb-Deu-siau* des camí; i véssu de quina manera correspòn a s'escomesa freguentse es capell i ventant-lo amunt. Som amics ferm i d'ha estona.

Quant jo comensava a pollastretjar, En Toni de So'n Meravell, s'hereu de la casa,—que vàrem aprendre es *Jesús* plegats, i sempre som estats companys de llavò ensà,—no s'aturava de contar-me coses i coses de N'Andreu, fins que un dia que jo venia de mar, veig seionar dins es camp de So'n Meravell. Sospitant si es pareier seria En Recó, es primer diumenge que mos vérem amb En Toni, vàrem tenir la següent vonversa.

—Vaig esser an es *Port*, dic jo, aquesta setmana, i vaig veure que ja moveu de fer formiguers.

—Comensam comensam, diu En Toni.

—¿I qui fa ses retxes? dic jo.

—Homo, En Recó, diu En Toni.

—Idò..., dic jo, ¡bé llaura N'Andreu! Ni un fus es més dret qu'aquells solcs.

—¿I que't penses que'n fassa gaire de coses malament? diu En Toni. Es taiat de lluna per qualsevol passada d'homos. Llàstima que tots no siguen com ell!

—Sí que tens raó! dic jo.

—¡Si tu el coneguesse de fondo, sí que hu diries! Jo des que som nat el veig habitar a ca-drostra; tant jo com es germans, lo primer que sabérem dir, després de *mu-mare* i *mun-pare*, va esser *Recó*; i tots l'estimam i el respectam una cosa fora mida.

—I ¿que no fa molt de temps que està amb voltros? dic jo.

—Devers vint i cinc anys, diu ell.

—¡Sí que se diu això agondar a una casa! dic jo... ¡el deu esser fener i diligent!

—Que no t'ho creuràs mai, diu En Toni. Allà on ell és, no hi fa falta mon pare ni cap de ca-nostra.

—Sí que convé un homo així a una possessió, a uns pagesos com sou voltros! dic jo.

—Sí que dius ver! diu En Toni: pero també li convé a ell. Basta mirar sa terra que ha comprada.

—¡Si ell, en venir la *Mare de Deu* aixeca sa soldada sencera!

—I deu guanyar moltet En Recó? dic jo.

—Vuit anys ha que guanya lo mateix, diu En Toni.

—¿I amb tanta de pujada com han tenguda es missatges aquests darrers anys? dic jo.

—Idò ell no ha volgut que'l pujassen un sou! diu En Toni.

—Sí que és molt! dic jo.

—I encara hi té ganancia, diu En Toni. Perque no te cregues que li planguem res: olles de llet, pesses de formatge, verdures... res d'això li falta a sa seva dona.

—No mirau prim amb ell segons veig, dic jo.

—¿Com e-hi hem de mirar, diu En Toni, si hem conegut que N'Andreu faria s'uiastre per noltros, i noltros el faríem per N'Andreu.

—¡Sí que vos aveniu! dic jo.

—Es que En Recó, diu En Toni, és fet aposta per missatge. Ell lo que sempre ha fet, és mirar mon pare quin natural tenia, quines coses son ses que 'l fan més content; i, conforme aquesta regla, ell sempre ha obrat. I ja hu crec que, quant mon pare veu que li va tan per ses seues, que no li embruta sa pesquera mai en res ni per res, i li fa ses coses tan avengudes, i és tan diligent, i du tant d'interés a la casa que hu mira tot com si fos seu, que si importa du més interés en ses coses de ca-nostra que en ses de ca-seua, i fa anar drets ets altres missatges i fins i tot es guardians, que no'l poren sofrir gaire perque no los deixa fer pun-

1 Per la *Mare de Deu* de setembre s'acaba la *lloga* dels missatges i guardians a les possessions, i o la refermen o se'n van a *estar* a una altra possessió.

xons,—està tan agradat d'ell que le hi confia tot i el té com si fos un germà o un fii; i ma mare lo mateix, com pots suposar.

I En Toni seguí contant-me coses d'En Recó i fent-me'n alabances, fins que arretglàrem de que aniria jo un dia a So'n Meravell i mos faríem coneixents amb En Recó, perque n'estava massa endarrer jo de coneixer-lo d'aprop.

Sa Santedat el Papa Benet XV

Ja diguérem dissapte passat que nasqué a Pegli, devora Génova dia 21 de novembre de 1854. Per lo mateix encara no té xexanta anys, los corr. Foren sos pares es Marquesos En Jusep Della Chiesa i Na Juana Miglioratti. Feu sos primers estudis an es Gimnasi-Liceu de Génova, i més tart pren a l'Universidat es grau de Doctor en Dret Civil. Se sent cridat a s'Estat Sacerdotal i fa sos estudis esglesias-tics an el Col'legi Caprànica de Roma, a on pren sa Llicenciatura en Sagrada Teologia i s'ordena de prevere dia 21 de novembre de 1878, es mateix dia que cumplia es vint i quatre anys. Passa llavò a s'Academia de Nobles Esglesias-tics, i és admès come Meritori an es *Secretariat de Negocis Esglesias-tics Extraordinaris*, del qual era Cap Monsenyor Rampolla, més envant Cardenal i Secretari d'Estat del Papa Lleó. Fan Nunci de Madrid Monsenyor Rampolla, i se'n du per Secretari es jove Dr. Della Chiesa, que el Papa l'acabava de fer *Cambret Secret Pontifici*. Això era l'any 1883. S'estigué a Madrid amb so Nunci com *Abreviador* fins l'any 1887, que Monsenyor Rampolla, creat Cardenal, tornà a Roma i ocupà sa Secretaria d'Estat del Papa, i allà el segueix el Dr. Della Chiesa; i se'n va sebre desfer tan bé sempre de tots ets encàrrecs que li feren i de totes ses coses que li comanaren, que el Papa Lleó XIII l'any 1900 el feu *Prelat* seu, això és, *Monsenyor*, i l'any quí engué davant el fan Secretari d'Estat *substitut*, *Secretari de la Cifra* i *Consultor del Sant Ofici de l'Inquisició*. I tant bé hu feia en tots aqueis càrrecs, que, quant l'any 1903 el Papa Lleó XIII passà d'aquesta vida, el Papa Pio X va mantenir Monsenyor Della Chiesa come *Secretari d'Estat substitut* fins que, mort es Cardenal Svampa, Arquebisbe de Bolonia, dia 16 de desembre 1907, Pio X el feu Arquebisbe d'aqueixa mateixa ciutat; i ara dia 25 de maig d'enguany el Papa el creà Cardenal.

Aquest Papa novell sembla que s' distingueix come gran canonista i diplomàtic d'aquells més rimats, es un orador de gran vol i fener una cosa de no dir. No és gens estrany perque, per arribar a lo que és arribat aqueix egregi genovès, s'és mester molt de suc de cervell, poca vessa i poca són i esser devot ferm de sa feina segons Deu.

Mos diuen que ell fonc es qui predicà es *Tridu de sa Canonisació* de St. Jusep Oriol, Beneficiat de Sta. Maria del Pi de Barcelona, des sigle XVII.

El Papa novell, com estigné quatre anys a Madrid, parla es castellà admirablement, lo qual l'ha de fer especialment simpàtic an ets espanyols. I no sols això; aquella estada de quatre anys a Espanya li dona una coneixensa de ses coses espanyoles que, lluny de fer-li gens de nosa, li servirà de moltíssim p'es règim suprem de l'Esglesia Espanyola.

Sembla que s'elecció del Papa Benet XV és caiguda molt de gust per tot arreu, perque tothom regoneix ses seues excepcionals condicions i dots d'enteniment, magnanimitat, maneig, ciencia, experiència i virtuts eminents.

Preguem a Deu de tot cor que el mos conserv molts d'anys en bona sanitat perque pugua retgir així com pertoca l'Esglesia de Deu, conduint-mos tot dret tot dret cap el cel.

LA AURORA se considera sortadíssima i honradíssima de porer rendir s'homenatge més intim i més coral de respecte, adhesió, sumissió i obediència a Sa Santedat el Papa Benet XV.

Després de Deu el Papa hu és tot per LA AURORA.

Després de sa devoeio an el Cor de Jesús i a Maria Santíssima, vé per noltros sa *devoeio an el Papa*. Es s'única manera de no perdre mai sa búxola ni sa tramuntana de vista.

Secció local

Grossa va esser s'alegria des manacorins divenres de s'altra setmana com sentírem que repicaven p'el Papa novell. An es *Convent*, es Frares Dominics ja repicaren a les vuit del matí; a la Parroquia a les cinc des cap-vespre.

Aqueis dies se son ubertes ses escoles i costures. I no és que en frissas gens s'al'lotea; ja'n frissaven més es Mestres i es Pares. Una cosa vaja per s'altra.

Es xeloc que ha fet ha danyades molt ses vinyes desgraciadament.

A qualque possessió ja hi ha mens novells; s'és posat menjaret p'es bestiar, i ja sembren ferratges. Ses brusques que ha fetes han desbaratats es formiguers.